

Demogrāfisko lietu padomes sēde

2012.gada 16.novembris

PROTOKOLS NR.8

Norises vieta un laiks: Ministru kabinets, MP zāle, plkst.11:30

Vada: Valdis Dombrovskis, ministru prezidents.

Piedalās:

Lappuļe Rolands	Izlietu ministrijas Speciālo uzdevumu īstnieks diasporas jautājumos
Višņele Ilze	Labklājības ministre
Neiders Ludis	Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības struktūrpolitikas departamenta Ekonomiskās politikas koordinācijas nodaļas vadītājs
Avotiņa Dace	Finanšu ministrijas Nodokļu analīzes departamenta Nodokļu politikas stratēģijas nodaļas vadītāja
Mironova Natālija	Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vecākā referente
Ilis Roberts	Izglītības un zinātnes ministrs
Klimkne Ruta	Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktore
Bordāns Jānis	Tieslietu ministrs
Circene Ingrīda	Veselības ministre
Grāberte Dace	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts sekretāra vietniece
Ašeradens Arvils	Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētāja biedrs
Kazāka Daina	Saeimas Cilvērktiesību un sabiedrisko lietu komisijas priekšsēdētāja, Saeimas deputāte
Kresse Elita	Latvijas Pašvaldību savienības padomniece bērnu, jaunatnes un imenes jautājumos
Zvidrišs Pēteris	Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Statistikas un demogrāfijas katedras vadītājs, LZA akademiķis
Prišļa Eglīte	Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētjlocekle
Bremze Ilona	Biedrības "Asociācija imēne" valdes priekšsēdētāja
Mucenieks Leonīds	Latvijas Daudzbrūņu imēņu biedrību apvienības valdes priekšsēdētājs
Mežs Ilmārs	Nodibinājuma "Nākotnes fonds" valdes priekšsēdētājs
Leiškālns Pēteris	Latvijas Darbdevēju konfederācijas eksperts sociālās drošības un veselības aizsardzības jomā

Pieaicinātie:

Akule Dace	Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS Eiropas politikas priekšniece, Reemigrācijas atbalsta pakuma projekta izstrādes darba grupas vadītāja
Austers Aldis	Eiropas Latviešu apvienības priekšsēdis
Šerte Sarmēte	Ministru prezidenta rīstata padomniece
Ose Liesma	Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta direktora vietniece valsts valodas politikas jomā

Robežniece Gunta Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta
Informatīvās vides integrācijas departamenta eksperte

Protokols: Baiba Abersone, Demogrāfisko lietu padomes Sekretariāts, Labklājības ministrijas Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā referente

Darba kārtošana:

1. Sadarbība un dialogs ar latviešiem dzimst: No valsts atbalsta uz Diasporas politiku.
2. Starptautiskā sadarbība dialoga veidošanā ar latviešiem dzimst un finansējuma nodrošinājums/Kultūras pieejamība un identitāte.
3. Reemigrācijas atbalsta pasākumi.
4. Latviešu valodas un identitātes stiprināšana mūsu zemēs un iekārtu izglītība.
5. Citi jautājumi.

Saniksmes atklāšana:

Ministru prezidenta V.Dombrovska uzruna. Informācija par likuma „Par valsts budžetu 2013.gadam” pieņemšanu un galvenajām aktivitātēm bērnu un ģimenes politikas un veselības jomā. Kopējais piešķirtais budžeta apjoms nākamajam gadam demogrāfijas jomā ir vairāk nekā 50 miljoni.

1. Sadarbība un dialogs ar latviešiem dzimst: No valsts atbalsta uz Diasporas politiku.

R.Lappu informācija par diasporas jautājuma nozīmīgumu un zinātniskumu – būtībā apskata cilvēku saikni un viņa attiecības ar savu valsti (dzimteni) atrodoties citā valstī (rēģistrācija). Tādā galvenais diasporas jautājums ir strādāt un uzturēt kontaktus ar šiem cilvēkiem. Patlaban stenotās diasporas politikas galvenā grupa ir cilvēki, kas izbraukuši salīdzinoši nesen un vairums no viņiem ir Latvijas pilsoņi. Skatoties šo cilvēku mūsu zemī, secināms, ka vairums šie cilvēki ir izvēlējušies dzīvot Eiropā.

Lai ilustrētu priekšstatu par esošo situāciju, informācija, ka katrs astotais bērns ir dzimis rēģistrācija. Šis apstāklis ir būtisks, ja aplūko Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020.gadam, kur būtisks apstāklis, ir ekonomiskais – cilvēki, kuri atrodas rēģistrācija un nemaksā nodokļus Latvijai, tomēr izmanto šeit, piemēram, medicīnas pakalpojumus. Informācija, ka diasporas naudas pārskaitījumi (*remittances*) 2011.gadā bija aptuveni 351 miljoni latu (*pēc Latvijas Bankas datiem*), kas ir aptuveni 2,458% no IKP. Vienlaikus ar izglītības sistēmu ir konstatējams, ka liels skolotāju trūkums. Tādēļ, lai sakārtotu esošo situāciju, lielu uzmanību ir jāpievērš likumdošanas regulējuma sakārtošanai un vairāku grozījumu veikšanai, piemēram, Pilsonības likumam.

Viena no lielākajām problēmām gan cilvēkiem, kuri dzimst rēģistrācija, gan Latvijas iedzīvotājiem ir sabiedrības sadalījums – viņi un mēs, kas būtībā rada šo dziļāku elšanos. Tas lielā mērā nāk no Padomju laika propagandas mērķa, ka aizbraucēt ir noziedznieki – valsts nodevēji. Tomēr ir jāsaprot, ka cilvēki, kuri dzimst rēģistrācija nav zuduši Latvijai, jo viņi interesējas par valsti un šeit notiekošajiem procesiem, ko pierāda, piemēram, referendumu valodas jautājums. Tādā galvenie sadarbības principi ir globalizācijas sekas un rūpes par «transnacionālo kopienu»; kā arī iepazīst diasporu! Jāidentificē diasporas kapacitātes un iespējamie partneri projektā attīstībai, kā arī veicina un nostiprina savstarpējās uzticības un veido ciešu sadarbību ar diasporu un tās organizāciju, jo bieži vien cilvēki, kuri ir atstājuši Latviju, ir izdarījuši to ar lielām dusmām un aizvainojumu pret valsti.

Diasporas jautājums ir trīs galvenie mērķi – uzturēt latviskās identitātes saglabāšanu, saiknes starp Latviju un tās diasporu stiprināšanu, neatkarīgi no uzturēšanās vietas; diasporas

nozaru ministrijām, piemēram, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai par sadarbību ar pašvaldībām un novadnieku kustības jautājumos, Labklājības ministrijai par sociālo aizsardzību un sociālo iekārtu, kā arī Ekonomikas ministrijai jomās, kas saistītas ar repatricijas jautājumiem u.c. institūcijām.

Informācija, ka Kultūras ministrija 2012.gadā esošo budžeta līdzekļu ietvaros ELA projektā sniedza atbalstu pirmās 3x3 nometnes organizēšanai Rījā un Eiropas nedēļas nogales skolu skolotāju līdzdalībai pieredzes apmaiņas seminārā Latvijā. Biedrības „ALTUM” un Latviešu Nacionālās Kultūras Biedrības Igaunijā projekta ietvaros atbalstīja Igaunijas latviešu nedēļas nogales skolu. Biedrība „Trīsreiz trīs” Latvijā organizēja pasaules latviešu īmeņu saietus visu vecumu latviešiem – Kocēnos un Kandavā.

Informācija, ka nekotn Kultūras ministrija, ģimenes ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija kopīgi plāno organizēt konferenci “Latvieši pasaulē – piederīgi Latvijai”, kas notiks 2013.gadā. Informācija par citiem pasākumiem, kas tiek finansēti no valsts budžeta līdzekļiem un ko īsteno Kultūras ministrija sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu – tiks organizētas bērnu un jauniešu nometnes (60 000 LVL), veicinātā latviešu bērnu pilsoniskās līdzdalība (40 000 LVL), atbalstītā bērnu un jauniešu žurnāla (25 000 LVL), kas savu darbību uzsāka 2000.gadā sākumā, kā arī nodrošināt profesionālo kultūras pieejamību bērniem (20 000 LVL). Informācija par piešķirto finansējumu tuvākajā gadu periodā, kas 2013.gadā ir 323 484 LVL (plānoto 240 113 LVL vietā), 2014.gadā finansējuma apmērs ir 128 984 (plānoto 392 000 LVL vietā) un 2015.gadā piešķirtā finansējuma apmērs ir 134 484 LVL (plānoto 392 000 LVL vietā).

3. Reemigrācijas atbalsta pasākuma plāns.

D.Akule informācija, ka iedzīvotāju skaits Latvijā kopš 2000.gada samazinājies par 307 tūkstošiem jeb 13% (t.sk.188 tūkstoši migrācijas rezultātā, 118 tūkstoši iedzīvotāju skaita samazināšanās (mirstības) rezultātā). Galvenie emigrācijas iemesli ir Latvijā zema atalgojuma, Eiropas Savienības veicinātā darba tirgus atvēršana jaunajam dalībvalstīm, kā arī straujais bezdarbības paaugstinājums. Prognozēts, ka līdz 2020.gadam tautsaimniecībā pieaugums vidēji par 4-5% gadā, savukārt, pieaugot labklājības līmenim – nākamajās desmitgadēs – par 3-4% gadā. Piešķirtā tautsaimniecības attīstības scenārija tiek prognozēts, ka ilgtermiņā, līdz 2030.gadam, varētu veidoties 120 tūkstoši brīvvaldības darba vietu, kuru aizpildīšanai būs nepieciešams papildu darbaspēks. Tādēļ reemigrācijas plānā mērķis ir panākt, lai šīs brīvvaldības darbavietas tiktu aizpildītas ar emigrējušajiem Latvijas valstspiederīgajiem, nevis imigrantiem no citām valstīm.

Galvenie iemesli, kas veicinātu emigrantu atgriešanos, ir iespēja atrast darbu, kā arī atalgojuma līdri. Piemēram, Rījā minimālā alga 2011.gadā bija 1462 eiro, bet Latvijā vidējā alga bija 660 eiro. Tādējādi veicināt darba vietu pieaugums ne tikai Rīgā, bet arī Latvijas reģionos un vidējā atalgojuma Latvijā būtībā būs vismaz imigrācijas valsts minimālās darba algas līmenis (kuriem jābūt ar cenu līmeni un nodokļu slogu uz mazākajām algām). Būtiska loma ir arī sociālajai aizsardzībai, sadzīvē, ar bērnu izglātošanu saistītiem apstākļiem u.c.

Uzsver, ka Reemigrācijas atbalsta pasākuma plāns nepiedāvās risinājumus visām gadiem ielaistām problēmām Latvijas ekonomikā, sabiedrībā un valsts kopumā, tomēr sniegs praktisku palīdzību emigrējušiem iedzīvotājiem, viņu ģimenēm, kuri vēlas atgriezties, redzot tam iespējas un ir gatavi to darīt. Lai turpmāk samazinātu ekonomisku faktoru motivāciju Latvijas iedzīvotāju emigrācijai, svarīga ir Latvijas ekonomiskās un sociālās situācijas uzlabošana.

Reemigrācijas atbalsta pasākuma plāna galvenie virzieni:

1.Darba tirgus informācijas pieejamība, krietvaros pl nots ieviest efektīvu divvirzienu komunikācijas mehānismu, piemēram, darba devēju informētivalsts dzvojošos Latvijas valsts piederīgos/potenciālos darbiniekus par nepieciešamajiem speciālistiem/vakancēm, kā arī par prakses iespējumiem un valsts pārvaldes institūcijās, tādējādi piesaistot valsts studiju jauniešus, kā arī valsts dzvojošajiem speciālistiem, kas atbildīgi atgriezies un strādā Latvijā, uzrunāt potenciālos darba devējus, informēt tos par savu izglītību, darba pieredzi un prasmi.

2.Programma augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei Latvijā uzņēmumu inovāciju un jaunu tehnoloģiju ieviešanai – pl nots piešķirt valsts un ES finansējumu komersantiem nepieciešamo augstas kvalifikācijas speciālistu piesaistei, tai skaitā, arī uz valsts mēroga izbraukāšu augsti kvalificēto speciālistu un zinātnieku atgriešanos vai piesaisti Latvijai. Ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras un klasteru palīdzību tiks sniegts atbalsts komersantiem kontaktu veidošanai un atbilstošu speciālistu meklēšanai, kā arī atbalsts jauno speciālistu (doktorantu) piesaistei un zinātnisko darbinieku daļai nodarbināšanai pie komersanta, saglabājot akadēmisko karjeru.

3.Personu loka paplašināšana, kuriem iespējams pretendēt uz repatrianta statusu – pl nots paredzēt iespēju saņemt repatrianta statusu un līdz ar to arī tiesības uz valsts nodrošināto atbalstu pārcelšanās gadījumā attiecībā uz tiem Latvijas valstspiederīgajiem, kas izceļojuši no valsts pēc 1990.gada 4.maija, izceļošanas brīdī bija sasnieguši pilngadību un ir pūš Latvijas dzimteni vismaz 10 gadus. Cilvēkam ir jāspēj apliecināt savu prombūtni un jābūt reālistam mēnes zem. Repatriantam un viņa ģimenes locekļiem ir tiesības saņemt valsts garantēto materiālo palīdzību (daļēji naudas atmaksu, bezdarba pabalstu), kā arī cita veida adaptācijas un integrācijas atbalstu, piemēram, latviešu valodas apmācību.

4.Sadarbība ar diasporu - lai veidotu ciešu sadarbību ar diasporu un tās organizācijām, aktīvi izmantot valsts dzimteni latviešu organizāciju tīklu un to organizātos pasākumos diasporas informāšanai par aktualitāti Latvijā, paši par darbu un uzņēmējdarbības iespējumiem, Latvijā nepieciešamajiem speciālistiem un veiksmeštiekiem.

5.Latviešu valodas apmācības - lai atvieglotu integrāciju sabiedrībā un spēju atrast darbu, atbalstīt latviešu valodas apmācību iespējas pārcelšanās Latvijā visiem Latvijas valsts piederīgajiem ģimenes locekļiem (ar laulātājam un bērniem) neatkarīgi no viņu valstiskās piederības un latviešu valodas zināšanu līmeņa.

6.Atbalsts skolēniem, kas atgriežas/iekaujas Latvijā izglītības sistēmā, kā arī šos skolēnu vecākiem - nepieciešams izvērtēt veikto uzlabojumu efektivitāti un finansējuma pieejamību saistībā ar atvieglotu un patrinātu procesu saistībā ar atgriezušos bērnu uzņemšanu vispārīgā izglītības iestādē un palīdzību integrācijā izglītības sistēmā Latvijā (piemēram, ar pedagoga palīdzību, skolas psihologa vai sociālpedagoga atbalstu). Šāda patrināta procedūra ir paredzēta kopš 2012.gada sākuma.

7.Vienas pieturas aģentūras noteikšana - personām, kas atgriežas Latvijā pēc ilgkā uzturēšanās ārvalstīs, un to ģimenes locekļiem, nepieciešama informācija un konsultācijas dažādos jautājumos, kas attiecas uz uzturēšanos (darba iespējumiem, izglītības sistēmu, veselības aprūpi u.c.) Latvijā. Tādēļ nepieciešams noteikt „vienas pieturas aģentūru” ar jau esošā pirmstāvniecībām visos reģionos, kur persona var vērsties un saņemt atbildes uz neskaidriem jautājumiem – par iespējamiem strādā, par valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem, par savām tiesībām, kā arī par atbildīgajām valsts vai pašvaldības iestādēm, kur sākumā var iegūt palīdzību.

Pl nots š.g. 14.decembrī darba grupai Reemigrācijas atbalsta pasākuma plāna izstrādāto versiju nodot Ekonomikas ministrijai, lai to varētu pārņemt valdība un lemt par tālākā darbību.

4. Latviešu valodas un identitātes stiprināšana mūsu zemēs un iekšējā izglītība.

L.Ose informē, ka šīs jomas galvenie virzieni ir labvēlīga un traucējoša izglītības iestāžu emigrācijas procesa nodrošināšana repatriantu bērniem, kā arī latviešu valodas un kultūras apguve – nedaudz nogaļas skolas un citi risinājumi un tīmekļa vietnes nodrošināšana.

Informē, ka 2013.gadā atbalsta latviešu “nedaudz nogaļas skolas” izveides un darbības lielākajās diasporās centros ietvaros ir piešķirti 94 000 lati, papildus plānots 100 000 latu piešķiršana 2014.gadā, 2015.gadā plānots finansējuma apmērs ir 94 500 lati, savukārt 2016.gadā 100 000 lati. Minētais finansējuma ietvaros plānots izstrādāt mērķprogrammas valodai, literatūrai, folklorai, kultūras apguvei (galvenokārt e-risinājumi); izstrādāt mērķprogrammas metodiskos līdzekļus, izmantojot tiešsaistes iespējas; nodrošināt diasporās skolotāju un reemigrantu diasporas bērnu skolotāju tīklu izveidi; nodrošināt diasporās vecāku izglītību; stenot valodas apguves nometnes; organizēt dažādus pasākumus latviešu valodas apguves, lietojuma veicināšanai diasporā. Kā arī nodrošināt portāla „Mācīšanās latviešu valodā” izveidi (2013. - 2015.gadā plānoti 50 000 LVL).

Diskusija daļā.

I.Circene lūdz precīzāku informāciju par „Eiropas skolu” - kādā veidā tiek nodrošināts pakalpojums, kas paredz bērniem rīcības apstākļos (latviešu) valodu.

L.Ose atbild, ka dzimstās valodas apguve projekta ietvaros tiek nodrošināta caur pašizstrādātu Eiropas skolas programmu, kas Latvijā ir akreditēta. Un praktiski skolotāji no Latvijas strādā mūsu zemēs un apmāca bērnus klātienē, savukārt no Latvijas vēl papildus brauc inspektori, kas uzrauga mērķprogrammas procesu un sasniegtos rezultātus. Papildus informē, ka šodien skolā diemžēl nav Lielbritānijas un Irijas, kur ir ļoti liels aizbraukušo bērnu skaits, tomēr Izglītības un zinātnes ministrija ir sazinājusies ar Latvijas vēstniecībām šīs valsts un lūgusi rast iespēju Eiropas skolas programmu nodrošināt arī tur.

I.Mežs informē, ka Lietuvā ir viena reemigrantu izglītības iestāde, kur skolotājiem seko trīs reizes lielāks finansējums, kā tas ir Latvijā. Vai Izglītības un zinātnes ministrija ir pētījusi šādu veida pieredzi un praksi – tas noder gumu un pašatbalsta programmu reemigrantu bērniem.

R.Klimka informē, ka sadarbība ar diasporas pārstāvjiem, Kultūras ministrijas pārstāvjiem ir bijuši pieredzes apmaiņas braucieni uz Lietuvu un ir informācija par pieminētās skolas darbību.

L.Ose papildina, ka konkrēti pasākumi vai idejas attiecībā uz šādām skolām ieviešanu Latvijā vēl jānoskaidro, tostarp ar par finansējuma apmēru un piesaisti šiem bērniem.

V.Dombrovskis aicina Izglītības un zinātnes ministriju padziļināt izpētīt minēto piemēru par Lietuvā esošo skolu un klasu reemigrantu bērniem un informēt par rezultātiem Demogrāfisko lietu padomē.

P.Zvidri šajā par tēmu darbu, kas notiks pēc Reemigrācijas atbalsta pakāpiņa sabiedriskās apspriešanas. Kad būs pieejami konkrēti priekšlikumi un atbalsts pasākumi, kā arī informācija par tiem piešķirtajiem budžeta līdzekļiem?

V.Dombrovskis informē, ka patlaban notiek sabiedriskā apspriešana, kuras ietvaros var sniegt konkrētus priekšlikumus par pasākumiem, ko ir svarīgi plānot ietvaros stenot. Un pēc priekšlikumu saņemšanas tie tiks apkopoti un sagatavots „stais” plāns.

D.Akule inform, ka da a no pl n iesp jamiem pas kumiem ir stenojami esoš budžeta l dzek u ietvaros, piem ram, daž da veida normat vo aktu izstr de vai groz jumu veikšana sp k esošajos. T d finans jumu var sl gt 2014.gada un t l ko gadu budžetos.

R.Lappu e papildina, ka atbilstoši iepriekš j s prezent cij s min taja, ir nepieciešama oti laba sadarb ba starp instit cij m. Process ir ies cies, tom r to noteikti vajag turpin t ilgtermi .

P.Egl te aicina p rskat t Iedz vot ju re istr pieejamos datus, jo taj ir iek autas zi as par daudziem cilv kiem, kas neatrodas Latvij , jo, emot v r , ka iedz vot ji tiek skait ti p c dz vesvietas deklar cijas, kas bieži neatbilst realit tei, piem ram, gad jumos, kad cilv ki neatrodas Latvij , bet dz vesvieta ir deklar ta v l šeit.

Padome nolemj:

1. rlietu ministrijai sadarb b ar Kult ras ministriju izveidot past v gi str d jošu darba grupu – padomi Nacion l s identit tes, pilsonisk s sabiedr bas, integr cijas pamatnost d u uzraudz bas padomes ietvaros, kuras uzdevums ir nodrošin t ilgtermi a, labi koordin tu p rnozaru politiku diasporas jaut jumos.
2. Valsts kanceleju sadarb b ar Kult ras ministriju un rlietu ministriju nodrošin t diasporai svar gas inform cijas pieejam bu Valsts kancelejas veidotaj valsts p rvaldes lap port l *draugiem.lv* un *Facebook.com*.
3. Finanšu ministrijai sadarb b ar Tieslietu ministriju sniegt priekšlikumus par finans juma sa emšanas meh nismu diasporas organiz cij m un instit cij m, k ar nepieciešamajiem groz jumiem normat vajos aktos, lai nodrošin tu uzdevuma izpildi.
4. Lai nodrošin tu salied t bas pas kumu p ctec bu, Finanšu ministrijai ietvert 2014. un 2015.gada budžet diasporas atbalstam uzs kto pas kumu finans jumu.
5. Iekšlietu ministrijai izskat t Iedz vot ju re istr pieejamos datus un sniegt priekšlikumus sist mas uzlabošanai, lai sp tu noteikt faktisko iedz vot ju skaitu valst .
6. Izgl t bas un zin tnes ministrijai veikt p t jumu par Lietuv pieejam m izgl t bas iest d m un kop jo izgl t bas sist mu reemigr jušiem b rniem un zi ot n kamaj s Demogr fisko lietu padomes s d s.

5. Citi jaut jumi.

V.Dombrovskis inform , ka n kamaj s d izskat m s t mas un norises laiks tiks izzi ots atseviš i.

S di sl dz plkst. 12:50

Padomes priekšs d t js

V.Dombrovskis